

בס"ד, כ"ו בתשרי תשפ"ה
28 באוקטובר 2024
תיק 84070

פסק דין

ובין	בעניין שבין
הנתבע	התובעת
בעל חברת טיולים	מזמינה טיול

א. רקע

התובעת, שהיא תושבת ארצות הברית, הזמינה טיול להודו דרך הנתבע כמה חודשים לפני היציאה המתוכננת בתחילת נובמבר. התובעת הייתה מודעת לתנאי הביטול, אבל כשהמלחמה פרצה בשמחת תורה, כבר היה מאוחר מדי לבטל את הזמנתה ולקבל את כל כספה בחזרה (לפי תנאי הביטול, באותה העת היא הייתה יכולה לקבל רק 50% מהסכום שהיא שילמה). בסופו של דבר, רוב המשתתפים ביטלו את הזמנתם ורק שישה אנשים הצטרפו לטיול. הטיול עלה \$4,140. הנתבע אמר שלמרות העובדה שזה היה אחרי התאריך הקבוע בחוזה לקבל החזרים, הוא ישתדל בכל זאת להשיג החזר כספי מהספקים והמפעילים השונים בהודו. מאחר שהיה לתובעת ביטוח נסיעות דרך כרטיס הויזה שלה, היא ניסתה לקבל את כספה בחזרה דרכם. הנתבע הצליח לקבל \$2,610, והציע להחזיר לה את זה, אבל היא לא שיתפה פעולה כי התביעה שלה מול חברת האשראי עדיין הייתה פתוחה, והייתה אפשרות שהיא תקבל את כל כספה בחזרה דרכם, ולא יהיה צורך לקבל שום כסף בחזרה מהנתבע. בסוף, חברת האשראי לא קיבלה את תביעתה, משום שבסופו של דבר הטיול התקיים. בנוסף, הם אמרו לה שהיא צריכה לבקש מהנתבע לקבל את כספה ממנו,

עמוד 1 מתוך 10

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 8178 Brurya St. Main Office:

טל' 02-5371485 Tel פקס 02-5379626 Fax www.eretzhemdah.org beitdin@eretzhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

וזה מה שהיא עשתה. הנתבע טען שבשל העובדה שהתובעת לא הסירה את תביעתה דרך חברת האשראי, הוא כבר לא רוצה להעביר לה את הכסף.

ב. טענות הצדדים

לטענת התובעת, זה לא הגון למנוע ממנה את הכסף שהתקבל, מאחר שהוא קיבל את כל הכסף ממנה עבור הטיול, וגם הצליח להוציא כסף מהספקים והמפעילים, אז למה היא צריכה להפסיד את הכל, והוא רק מרוויח? בנוסף, לפי ההתרשמות של התובעת על פי שיחות עם עוד אנשים, חברות אחרות ביטלו לגמרי את הטיולים, מה שאיפשר ללקוחותיהן לקבל את כספם בחזרה דרך ביטוח הנסיעות או לבחור לנסוע בזמן יותר מתאים, והנתבע היה צריך לנהוג באותה דרך.

לטענת הנתבע, מאחר שצריך להשתמש בכסף הזה כדי לשלם מראש לספקים ולמפעילים השונים בהודו, יש תנאי ביטול מאוד ברורים. בנוסף, הנתבע כתב בטופס ההזמנה שהוא מאוד ממליץ שהלקוחות יבטחו את עצמם בביטוח נסיעות מלא (מה שהתובעת לא עשתה). לאחר שהמלחמה פרצה, הנתבע שלח מייל ללקוחות ושאל אותם אם הם עדיין מתכוונים להצטרף לטיול, והתובעת לא הגיבה כמה שבועות. אפילו כשהיא הגיבה, היא לא ביטלה אלא רק כמה ימים אחר כך. לפי שורת הדין, הנתבע אומר שהוא היה יכול להגיד שהתובעת לא תקבל כלום, ע"פ תנאי הביטול שהופיעו בחוזה. אבל הנתבע, שבאופן כללי מספק שירות ברמה גבוהה, לא רצה לעשות את זה. ולכן, לפני משורת הדין, הוא עבד קשה מול הספקים השונים כדי לקבל לפחות חלק מכספה בחזרה. הנתבע אמר לתובעת באותה עת שזה ייקח כשבועיים לבדוק את זה. ב-23.11.2023 הנתבע שלח מייל לכל הלקוחות שלא השתתפו בטיול לעדכן כמה כסף הוא הצליח לקבל בחזרה עבורם. הוא כתב לנתבעת שהוא הצליח לקבל עבורה \$2,610 וביקש להעביר לה את הכסף. התובעת סירבה בגלל התביעה שלה מול חברת האשראי. הנתבע הסביר לה שהיא מכחישה עסקה, דבר שמציג אותו באור שלילי מול חברת האשראי ועלול לגרום לו נזק. היא סירבה להסיר את התביעה, למרות בקשות חוזרות

עמוד 2 מתוך 10

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 8178 Jerusalem
Main Office:

טל' 02-5371485 Tel פקס 02-5379626 Fax www.erezhemdah.org beitdin@erezhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

ונשנות של הנתבע שבהן הנתבע התחנן לה להסיר את התביעה. בסופו של דבר, הנתבע הצליח לשכנע את חברת האשראי שאין צדק בתביעתה לאור תנאי הביטול שחתמה עליהם, והם קיבלו את גרסתו. רק לאחר שחברת האשראי סירבה, היא כתבה שהיא רוצה לקבל את \$2,610. אבל, מאחר שכל ההצעה הזאת הייתה לפנים משורת הדין (כשהוא מחזיר ללקוחות את כספם במצב כזה, ולא נשאר לו שום רווח מחודשים של עבודה שהוא השקיע בהכנת הטיוול), אחרי ההתנהלות הבעייתית של התובעת וכל השעות שהוא השקיע בגלל תביעתה, הוא לא רוצה כבר להתנהג איתה לפנים משורת הדין.

ג. נושאי הדיון:

1. חיוב הנתבע בהחזרת הכסף ששולם בעקבות ביטול ההשתתפות בטיול.
2. חיוב הנתבע לשלם את הפיצוי שהתקבל.
3. האם על הנתבע לשלם חלק מהפיצוי שהתקבל עבור התובעת.
4. הוצאות המשפט.

1. חיוב הנתבע בהחזרת הכסף ששולם בעקבות ביטול ההשתתפות בטיול

לדעת בית הדין, הואיל והייתה הסכמה ברורה בין הצדדים, עם תנאי ביטול ברורים, שהלקוח לא יקבל שום החזר אם הוא מבטל את ההשתתפותו תוך 21 ימים ליציאת הטיול, התובע אינו חייב מעיקר הדין שום פיצוי לנתבעת. הטיול הזה יצא ב-6.11.2023 והתובעת כתבה ב-24.10.2023 שהיא רוצה לבטל את ההשתתפות בטיול, הרבה פחות מ-21 ימים לפני היציאה. זאת למרות שהנתבע שלח מייל ללקוחות לאחר פרוץ המלחמה ב-10.10 ושוב ב-20.10, ושאל אותם אם הם עדיין מתכוונים להצטרף לטיול, והתובעת לא הגיבה אלא ב-24.10.

אמנם, זה נכון שהתובעת אינה אשמה בכלל בזה שהיא לא השתתפה, מכיוון שמבחינה טכנית, זה היה מסובך להגיע להודו, במיוחד דרך מדינת ישראל, כמו שהיא תכננה, ובית הדין גם מבין את התחושה של התובעת שזה לא היה הזמן המתאים לטיול כזה מאחר שזה היה רק שבועות בודדים אחרי תחילת המלחמה. אבל מאידך, זה גם נכון שהנתבע אינו אשם

עמוד 3 מתוך 10

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 8178 Jerusalem
Main Office: 2 Brurya St. P.O.B 8178 Jerusalem 91080

טל' 02-5371485 Tel 02-5371485 פקס 02-5379626 Fax 02-5379626
www.erezhemdah.org bitdin@erezhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

במצב, והוא אינו צריך לשאת באחריות ולהחזיר לה את כספה שלא כפי התנאים ביניהם. ולכן, יש לראות את הצעת הנתבע לנסות להחזיר את הכסף, כהצעה שנעשתה לפנים משורת הדין. יש לציין שהנתבע המליץ ללקוחותיו לשלם על ביטוח נסיעות מלא, מה שהתובעת לא עשתה.

גם אם נאמר שהסכמת הצדדים על תנאי הביטוח, אינה כוללת אירוע בלתי צפוי כמו מלחמה, ונחזור להלכות שכירות פועלים הבסיסיות, הרי התובעת היא תושבת ארצות הברית, ולא הייתה שום מניעה לתושבי ארצות הברית לנסוע מארצות הברית להודו אחרי ה-7 לאוקטובר. ולכן, אין להחשיב את המצב הזה כאונס כדי לפטור אותה מתשלום.

מעבר לצורך נוסף, שהכלל הוא שאם ארעה מניעה מקיום החוזה משני הצדדים, ההפסד הוא על הפועל (במקרה שלנו, הנתבע). אך אם הפסד החוזה נגרם רק מצד בעל הבית (התובעת) והוא יכול היה למנוע אותו, הוא צריך להפסיד. (רמ"א בשם הטור חושן משפט סי' שלד, א). אבל, במקרה של אונס שהוא בגדר מכת מדינה, הרמ"א פוסק שאפילו אם שני הצדדים מנועים מלקיים את החוזה, בעל הבית, קרי המעסיק, (התובעת) יהיה חייב לשלם (שולחן ערוך ורמ"א חושן משפט סימן שכא סעיף א):

החוכר או המקבל שדה מחבירו, והוא בית השלחין או בית האילן, ויבש מעין בית השלחין ולא פסק הנהר הגדול, אלא אפשר להביא ממנו בדלי, או שנקצץ האילן של בית האילנות, אינו מנכה לו מחכירו. ואם מכת מדינה היא, כגון שיבש הנהר, מנכה לו מחכירו.

הגה: אבל בקבלנות אינו מנכה לו כלום, אלא חולקין במה שנמצא כפי תנאם. והא דאמרינן אם מכת מדינה הוא מנכה לו מן חכירו, הוא הדין בכל כיוצא בזה, דכל מקום שנפסד הענין לגמרי והוי מכת מדינה, מנכה לו משכירותו. ואם אפשר לתקנו על ידי טורח ותחבולות, אינו מנכה לו. וכל מקום שמנכה לו אין חילוק במה שעבר או להבא. וכן פסק מהר"ם על מלמד שגזר המושל שלא ילמוד, דהוי מכת מדינה

וכל ההפסד על בעל הבית. ויש חולקין וסבירא להו דמכאן ולהבא בדין חזרה קאי, כמו דאמרינן לעיל סימן ש"י לענין השוכר חמור ומת, ואם לא חזר איהו דאפסיד אנפשיה ומחל. והסברא הראשונה נראה לי עיקר.

פסיקה זו של הרמ"א, שבעל הבית (במקרה שלנו, התובעת), יצטרך לשלם במקרה של 'מכת מדינה' שנויה במחלוקת ואף נראית כסותרת פסיקה של הרמ"א במקום אחר (חושן משפט סימן שלד סעיף א):

הגה: וכן בכל אונס שאירע לפועל, בין ששניהם היו יודעין שדרך האונס לבא או ששניהן אינן יודעין, הוי פסידא דפועל. אבל אם בעל הבית יודע והפועל אינו יודע, הוי פסידא דבעל הבית (טור ס"ב). ואם הוי מכת מדינה, עיין לעיל סימן שכ"א. מי ששכר בית לדור בו, ומת בתוך זמן השכירות, אין צריך לשלם לו רק מה שדר בו, דבעל הבית הוי כפועל והוי ליה להתנות (מרדכי פרק האומנין. מיהו יש חולקין (בית יוסף בס"ס ש"ב בשם תשובת רשב"א אלף וכ"ח ובשם תוספות פרק חזקת ות"ה סי' שכ"ט, וכן משמע תשובת רשב"א שהביא הב"י סימן של"ה). לכן אם קבל השכר כולו, אין צריך להחזיר כלום, כן נראה לי. **אם ברחו מחמת שינוי אויר, הוי כשאר אונס, והוי פסידא דפועל או המלמד.**

הערוך השולחן (חושן משפט סי' שלד סעי' ז) יישב את פסקי הרמ"א:

נראה לי דדוקא כשהפועל או המלמד עומד מוכן לעשות מלאכתו אלא שהמלאכה נתבטלה כמו פסק הנהר הגדול שבסעיף ד', או אם התלמידים לבדם ברחו מקודם (=יקבל המלמד שכרו). אבל אם בעת התהוות המגפה ברח המלמד וגם התלמידים, ההפסד של המלמד ומזה מיירי רבינו הרמ"א, וזה שכתב אם ברחו ר"ל המלמדים או הפועלים. ואינו כדין שכתב סי' שכ"א בגזירת המושל שלא ילמדו, דהתם מוכן המלמד ללמוד אלא שאין מניחין אותו, וכן בשינוי אויר והתלמיד או הפעולה נשמטה מלפניו כיון דמכת מדינה היא ההפסד על בעה"ב. אבל כשהפועל או

המלמד בעצמו ברח ג"כ מיד בהתחלת האונס והשמיטו את עצמם מהמלאכה בעוד שיכלו לעשות, למה יסבול הבעה"ב? דטעמא דמכת מדינה ההפסד הוא על הבעה"ב משום דמשימא הוא דגזרו עליה, ולא שייך זה אלא כשנתבטל הפעולה רק מצד הבעה"ב ולא כשנתבטל מצד הפועל והמלמד גם כן.

במילים אחרות, אם 'מכת המדינה' הייתה כזאת שגרמה גם לפועלים, (במקרה שלנו, הנתבע), להפסיק לעבוד, אין סיבה שבעל הבית (התובעת) יפסיד ומגיע לו כספו בחזרה. אך במקרה שלנו שהפועל (הנתבע) אינו מבטל את הטיול, אין שום סיבה שיפסיד את שכרו. אמנם יש חולקים על הערוך השולחן, אבל הואיל והנתבע, שהוא הפועל, מוחזק בכסף, נראה שבמקרה שלנו על פי דין אין התובע חייב להחזיר את כספה של התובעת. כל האמור לעיל הוא רק אם נקבל שהמצב הזה מוגדר כאונס, אבל כפי שהסברנו לעיל, מאחר שלא הייתה לתובעת שום מניעה לטוס מארצות הברית ולהשתתף בטיול, אין להחשיב את המצב הזה כאונס כלל.

לסכם, לדעת בית הדין, באופן עקרוני לא מגיע לתובעת החזר מהנתבע, או בגלל שהיא הסכימה לתנאי הביטול, או בגלל שאין להחשיב את המצב הזה כאונס. אבל, אפילו אם מישוהו יטעון שיש להחשיב את המצב שאונס של מכת מדינה, בכל מקרה הנתבע לא יהיה חייב להחזיר את הכסף כמו שהסברנו לעיל.

2. חיוב הנתבע לשלם את הפיצוי שהתקבל

הנתבע כתב בדוא"ל שהוא ישתדל כמיטב יכולתו להשיג פיצוי, אך בשום שלב לא ראה את עצמו מחויב מצד הדין לעשות כך. לפי מה שבית הדין התרשם מההתנהגות של הנתבע בדיון, וגם מתוך המיילים שהוא העביר, רואים שהוא ניסה לתת שירות אכפתי ומקצועי, במצב מאוד מאתגר, מצב שבו הוא כמעט ולא הרוויח אחרי חודשים ארוכים של תכנון. ואת הכסף שהוא הצליח להוציא מהספקים, הוא היה מוכן להחזיר ללקוחות, מה שהוא לא היה חייב

לעשות לפי ההסכם ביניהם. ב23.11 הוא הצליח להשיג את הסכום והציע לה לקבל \$ 2,610 כחוזר. אולם, התובעת לא רק שלא קיבלה את ההצעה אלא פנתה לחברת האשראי כדי לבטל את העסקה. משמעות פעולה זו היא שהיא אינה מעוניינת בכספי הפיצוי שהוא הציע לה אלא שהיא רוצה להוציא ממנו את כל הכסף ששולם, והוא יספוג את ההפסד על ביטול הטיול, והוא יסתפק בכספי הפיצויים שקיבל מהספקים. הנתבע קיבל הודעה על כך ב27.11. ניתן היה ללמד זכות על התובעת שהיא לא הבינה את משמעות פעולותיה כלפיו, אבל לא כך היו פני הדברים. הנתבע שלח דוא"ל ב27.11 ושוב ב28.11 בהם הוא התחנן לפניו שהיא תבטל את הביטול, ושה עלול לגרום לו הפסדים, מכיוון שאם הם יכבדו את ביטול העסקה, חברת האשראי תגבה את הכסף ממנו בניגוד לדין, וזה גם עשוי לפגוע במוניטין שלו מול חברת האשראי. ב28.11 התובעה מגיבה ומבררת האם הטיול אכן התקיים והנתבע מגיב שכן, ושוב ב30.11 מנסה הנתבע לשכנע אותה להפסיק את ההליך מול חברת האשראי. התובעת לא הגיבה. וב13.12 היא מגיבה לדבריו ואומרת שהיא החליטה להמשיך בהליך מפני שהכל קרה באשמתו, משום שהיה עליו לבטל את הטיול מיד ולהחזיר לכולם את כל הכסף.

נדמה שבנסיבות אלו, רשאי הנתבע לומר, כל מה שהצעתי לתובעת והשתדלתי עבורה להשיג לה פיצוי היה מתוך רצון טוב, למזער את נזקיה ולסיים את הפרשה על הצד הטוב ביותר, אבל כאשר אני רואה שלא רק שהיא לא מקבלת את הצעתי בחפץ לב, אלא מנסה לפתוח נגדי חזית, על דעת כן לא התכוונתי להציע.

דומה הדבר למה שכתב הנודע ביהודה תניינא חושן משפט סי' לב באשה שמחלה על כתובתה קודם נתינת הגט והתברר אחר כך שהוא גט פסול והיא חוזרת ותובעת כעת את כתובתה:

"אך לפי מה שפסקתי שהגט פסול וצריכה גט מחדש פשיטא שהיא מחילה בטעות שהרי כל עיקר המחילה היתה כדי שיגרשה"

הנתבע, בדומה לאישה שמחלה על כתובתה, מציע לוותר על משהו, כדי לסיים את הסכסוך, ולכן אם הסכסוך לא הסתיים נמצא שהצעתו הייתה בטעות. יש לציין שהנודע ביהודה מדבר על מקרה שנעשתה פעולה הלכתית תקפה של מחילה על כתובה ובכל זאת היא בטלה בגלל הטעות.

במקרה שלנו לא מדובר בהתחייבות בחוזה, לפצות את התובעת, ולכן, על אחת כמה וכמה שיכול הנתבע לחזור בו, ואם כן אין התובע מחויב להצעתו לפצות את התובעת בכלל הסכום שהושג על סך \$2,610.

3. האם על הנתבע לשלם חלק מהפיצוי שהתקבל עבור התובעת?

אף שאין הצעתו של הנתבע לתובעת מחייבת, כאמור, נראה עדיין שאין מקום לומר שכל הכסף שהתקבל לידו כפיצוי ללקוחות, יהפוך להיות כספו הפרטי. זאת משום שלמרות כל השתדלותו של התובע אצל הספקים, כסף זה לא היה מתקבל מהספקים אילולי שהם היו מקבלים לכתחילה את הכסף של הלקוחות שהתובעת היא אחת מהם. נמצא שכסף זה הושג הן בעזרת הכסף של הלקוחות שאחת מהן היא התובע והן בגלל השתדלות התובע. לכן מסתבר שהדבר דומה להלכה שעוסקת בפריט שהצליח השליח בהשתדלותו להשיג מהמוכר תמורת כספו של המשלח (שולחן ערוך ורמ"א חושן משפט סימן קפג סעיף ו):

היה השער קצוב וידוע, והוסיפו לשליח במנין או במשקל או במדה, כל שהוסיפו לו המוכרים הרי הוא של שניהם, וחולק התוספת השליח עם בעל המעות. ואם היה דבר שאין לו קצבה, הכל לבעל המעות.

הג"ה: מיהו אם אמר המוכר בפירוש שנותן לשליח, הכל של שליח.

נחלקו הראשונים בכתובות צח, ב בשאלה מדוע יחלוקו. רש"י (ד"ה שיש) סבור שהסיבה לכך היא שיש ספק למי התכוון המוכר (במקרה שלנו הספק) להעביר את הכסף האם לשליח

(הנתבע) או לבעל המעות (התובעת). לכן, לפי דעתו, אם המוכר (הספק) אומר במפורש שהכסף שייך לשליח (הנתבע), הרי הוא זוכה בכל הכסף וכך פסק הרמ"א. לפי הרי"ף (נז ע"ב מדפי הרי"ף) גם אם כוונת המוכר (הספק) לתת לשליח (הנתבע) הכסף חייב להגיע לשניהם, כיוון שבסופו של דבר השליח (הנתבע) נהנה מכספו של בעל המעות (התובעת).

יש לציין גם לדברי המשנה (ב"מ לה, ב) "כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חברו?!" בדומה במקרה שלפנינו, שאפילו שכוונת הנותן היתה לשליח, המשלח מקבל חצי משום שלא יתכן שיהנה מממון חברו וחברו לא יתוגמל על כך.

למיטב הבנתנו, כספי החוזרים שהוחזרו, לא הוחזרו באופן ברור ומפורש דווקא ללקוחות ובוודאי שהספקים לא התערבו בשאלה כיצד הכסף יחולק בין הלקוחות.

לכן נדמה שנכון להכריע שמחצית הסכום ישאר ברשות השליח (הנתבע) ומחצית מהסכום לבעל המעות (התובעת). לכן, על הנתבע לשלם לתובעת סכום של \$1,305.

4. הוצאות משפט

על פי ההלכה, כאשר שני הצדדים התנהלו בדיון המשפטי באופן סביר, פנייתם נחשבת לפנייה משותפת ולכן הם מתחלקים בשווה באגרת בית הדין (ראו משנה בבא בתרא קסז ע"ב בנוגע לתשלום שכרו של סופר בית הדין, ועיינו גם שו"ת הריב"ש, תעה; שו"ת תשובות והנהגות ב, תרצו, בסופו. וכן במדיניות בית הדין באתר בית הדין).

התובעת שילמה 3,525 ש"ח עבור אגרת בית הדין, **לפיכך על הנתבע לשלם 1,762.5 ש"ח עבור השתתפות באגרת בית הדין.**

ד. החלטות

1. הנתבע חייב לשלם לתובעת סכום של \$1,305 + 1,762.5 ש"ח עבור השתתפות

באגרת בית הדין.

2. התשלומים הנ"ל יבוצעו בתוך 35 יום מהתאריך הנקוב על פסק דין זה.

3. ניתן לערער על פסק הדין בתוך 30 יום מהתאריך הנקוב על פסק דין זה.

והאמת והשלום אהבו

פסק דין ניתן ביום כ"ו בתשרי, 28 באוקטובר 2024

בזאת באנו על החתום

הרב זכריה רבינוביץ

הרב דניאל רוזנפלד-אב"ד

הרב ניר ורגון